וא"נ כל היכי דכי מיתלי ביה במתנא אתייה אבתריה חדתתא ואידך עתיקתא א) אביי הוה יתיב קמיה דרב יוסף איפסיק ליה רצועה דתפילי א"ל מהו למיקטריה א"ל וקשרתם כתיב שתהא קשירה א תמה א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי מהו למיתפריה ועייליה לתפירה לגאו אמר ב) ג פוק חזי מה עמא דבר אמר רב פפא גרדומי רצועות כשירות ולאו מילתא היא מדאמרי בני רבי חייא ג גרדומי תכלת וגרדומי ד אזוב כשירין התם הוא דתשמישי מצוה נינהו אבל הכא דתשמישי קדושה נינהו לא מכלל דאית להו שיעורא וכמה שיעורייהו אמר רמי בר חמא אמר ר"ל ה עד אצבע צרדה רב כהנא מחוי כפוף רב אשי מחוי פשוט רבה קטר להו ופשיט ושדי להו רב אחא בר יעקב קטר להו ומתלית להו ו מר בריה דרבנא עביד כדידן ז אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב ח קשר של תפילין הלכה למשה מסיני אמר ר"נ ט ונוייהן לבר רב אשי הוה יתיב קמיה דמר זוטרא איתהפכא ליה רצועה דתפילין א"ל לא סבר לה מר ונוייהן לבר א"ל לאו י אדעתאי 1 וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך כ תניא ר"א הגדול אומר ל אלו תפילין שבראש 2 והסרותי את כפי וראית את אחורי אמר רב מ חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא מלמד שהראה לו הקב"ה למשה קשר של תפילין אמר רב יהודה נ קשר של תפילין צריך שיהא למעלה כדי שיהו ישראל למעלה ולא למטה וצריך שיהא כלפי פנים כדי שיהו ישראל לפנים ולא לאחור אמר רב שמואל בר בידרי אמר רב ואמרי לה אמר ר' אחא אריכא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב מנשיא אמר שמואל תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן איני והא ס אמר רב יהודה אמר שמואל כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן אביי ורבא דאמרי תרווייהו משעת ע הנחה ועד שעת קשירה

אמר

א"נ כל היכי דמיתלי במתנא. כשאוחז אדם ברצועה התלויה בהן ואתו תפילין אבתריה ואין נתקין חדתא ואידך שנתקין עתיקא. ל"א אתיא אבתריה שמתפשט העור הויא ג] חדתא: **קשירה תמה.** שתהא הקשירה נאה ואם יש ד] קשר אחר ברצועה לבד מקשר שקושרין בראש תו לא הויא קשירה יפה. לשון אחר קשירה תמה רצועה שלימה ולא קשורה: **ועייליה לתפירה לגאו.** שלא יראה ויהא כשלימה: **מה עמא דבר.** וכיון דאין נוהגין כן לא תעשה: **גרדומי רצועות.** מה שתולה מן הרצועות לאחר שנתקשרו בראש אם נפסק מאותן שירים ונשתיירו גרדומין כשירין. גרדומין היינו שירים י): שיעור תכלת מפרש בפרק התכלת (לקמן דף לח:) ושיעור אזוב מפרש בפ"ק דסוכה כ) (דף יג.): **גרדומים.** ל)(שירי) שיריהן: **מכלל דאית להו שיעורא.** לתליית הרצועות מ) לבר הקשר מדמני ה] להו שירים לגרדומין: **מחוי כפוף.** ו] [אורך הרצועה תהא עודפת על הקשר] כמה שיכול לפשוט מאצבע עד אמה: **פשוט.** כמה שיכול לפשוט מגודל ועד אצבע דלגבי ז] נ)(פשיטת) אצבע וגודל הויא בפשיטה ולגבי אמה ואצבע בכפיפה לפי שמאצבע לגודל מתפשט יותר הרבה מבין אצבע לאמה. צרדה לשון צרתא דלא צרה של אגודל והיינו אצבע הסמוך לגודל: **רבה.** ח] כשמניח תפילין קשר ליה ברישיה ושירי הרצועות פשיט ושדי להו ותולין ט] על כתיפו מאחריו: **ומתלית להו.** לרצועות התלויות היה גודלן י] ומשלשן טרצי"ש בלע"ז: **כדידן.** כמנהג שלנו יא] [ותולין לפניו]: **קשר של תפילין.** שיסים הרצועות על ראשו יב] ס)[כעינן] שיהא דל"ת כדי שיהא שדי נראה עליהן דשי"ן נראה בקמט בית חיצונה שכפל הקלף כעין שי"ן ודל"ת נראה בקשר ויו"ד נראה באותו של יד כמין רצועה קטנה וראשה כפוף מעט כמין יו"ד: **ונוייהן לבר.** השם יהא נראה מבחוץ. לשון אחר נוייהן של רצועות שהן חלוקות מצד א' ולבועות שחורות והוא נוייהן (א) ורמיה לבר מדאמרינן איתהפיכא ליה רצועה דתפילין א"ל ע) ולא סבר לה מר ונוייהן לבר והכי אמרינן לעיל [ע"א] מבפנים מאי גגאי ודבר אחר איכא דאמרי זימנין דמתהפכין יג] אלמא כה"ג הוי מתהפכין שנהפך צד הרצועה התחתון למעלה ונראה: **איתהפכא ליה.** שלא היתה הדל"ת ניכרת מבחוץ: **לאו אדעתאי.** שוגג הייתי: **שם ה' נקרא עליך אלו תפילין של ראש.** שכתוב יד] בו רוב השם שי"ן ודל"ת: **קשר של תפילין.** מאחורי העורף והקב"ה מניח תפילין טו] פ)כדאמר לעיל דמשום תפילין ש"ר יראו העובדי כוכבים דכתיב ויראו ממך: **למעלה.** בגובה הראש ולא למטה בצואר: **כלפי פנים.** ממול עורף ולא בצידי הראש. ל"א צ)כלפי פנים שיהא הקשר מבפנים והגוי של דל"ת מבחוץ כדאמרן טז] ונוייהן לבר: **בידרי.** שם: **מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן.** משמע לאחר שהניחן: **אביי ורבא דאמרי תרווייהו.** מאי משעת הנחתן דקאמר משעת הנחה ועד שעת קשירה דכיון דעדיין לא קשרן עובר לעשייתן הוא:

כין

פוק חזי מה עמא דבר. פי' בקונטרס להחמיר ור"ת מפרש להקל כי ההיא דפ"ק דעירובין (דף יד:) גבי הילמי ולחיים וכן בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מה.). מ"ר: **וכמה** שיעורייהו. ק) לכאורה בתפילין של ראש איירי דמר פשיט שדי להו על כתפיו לאחוריו ומר מתלית להו אגל הערוך פי' בערך צרדה דכתב בילמדנו בסוף כי אל פרעה ושיעור רצועה של יד עד אצבע צרדה ומאי צרדה אמצעי פי' היא אצבע ארוכה ועוד הביא בערוך דתניא בתוספתא ר) איזוהי אצבע צרדה זו אצבע גדולה של ימין ובקונט' פי' דהיא אצבע הסמוכה לגודל ור"א קליר יסד כפי' הערוך בסילוק של פרשת שקלים גיא וכל עפרה בצרדה הכילו פי' משום דכתיב (ישעיה מ) וכל בשליש עפר הארץ והיינו אצבע אמצעי שהוא שליש ובפ"ק דיומא (דף יט:) דאמרינן גבי כ"ג שמכין לפניו באצבע צרדה הדבר ידוע שא"א להשמיע קול אלא כשמכה באמצעי ולפי' זה ש) דמחוי פשוט היינו מגודל עד אמה וכפוף מאצבע עד אמה ובערוך פי' בערך כף דכפוף היינו מעיקר גודל עד ראש אצבע כשהן דבוקות זו בזו ופשוט מראש אצבע עד ראש גודל כשהן פשוטות וי"מ עד אצבע צרדה שצריך לעשות הרצועות ארוכות ממקום הנחתן עד אצבע צרדה וכפוף היינו שכופף את אצבעו ומשער הרצועה עד שם ופשוטה היינו שמשער הרצועה ממקום הנחה עד ראש אצבע פשוטה ובתפילין של ראש משערין הרצועות שתגיע ראש האחד עד טיבורו וראש השני עד הלב ושמא שום מדרש יש וגבי תפילין של יד הוא דאמרינן בפ' שני דברכות (דף יג:) ושמתם את דברי אלה על לבבכם שתהא שימה כנגד הלב ובשימושא רבה דתפילין יש דליפשו רצועי עד דלימטי לחדא כנגד מילה מימינא ולחדא כנגד הלב משמאלא עוד יש אומר דמלות שיעור רוחב הרצועות יותר מכמטה ופחות מכשעורה ואם יותר כשר. מ"ר: **עביד** כי דידן. דפשיט ושדי להו על כתיפיו מלפניו. מ"ר: **ונוייהן** לבר. הכא מוכח דלרצועות קאי ולא כמו שפירש בקונטרס במסכת שבת (דף כח:) דקאי ת) אקליצה. מ"ר: **אלו** תפילין שבראש. פי' בקונטרס שכתוב עליהן רוב השם שי"ן ודל"ת ונראה דדל"ת ויו"ד שברצועות לאו אותיות גמורות הן ולא חשיבי מן השם של שדי מדחשיב להו לעיל וכריש פ' בתרא דמגילה (דף כו: ושם) תשמישי קדושה ולא הן עצמן קדושין ובשום דוכתא לא קרי להו כי אם קשר של תפילין עוד אמרינן בפ' במה מדליקין (שבת דף כח:) לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד למאי הילכתא אילימא כו' אלא לעורות והאמר אביי שי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני פירוש ופשיטא דצריך בהמה טהורה ומסיק אלא לרצועות משמע דד' ויו"ד לא חשיבי אותיות וה"ר יעקב דאורליינ"ש מסופק * אם צריך לחלוץ תפילין של יד כשנכנס לבית הכסא דשמא כיון דמחופות עור לא צריך דלא אסרו אלא תפילין של ראש שכתוב שי"ן בעור ויש עוד לפרש דלכך קאמר אלו תפילין שבראש משום דנראין יותר משל יד דעל של יד אמרינן לקמן לך לאות ולא לאחרים לאות א). מ"ר: **משעת** הנחה ועד שעת קשירה. מכאן היה מדקדק רבינו אליהו שצריך אדם לקשר תפילין בכל יום ור"ת מפרש דאין צריך ומביא ראיה מהא דאמרינן בפ"ק דחולין (דף ט. ושם) דצריך אדם שילמוד ג' דברים כתב שחיטה ומילה ורב יהודה אמר אף קשר של תפילין וברכת חתנים וצילית ואידך הני שכיחן פי' יז] וצריך ללומדן לפי שתמיד צריך להן ואי בעי למקשר קשר של תפילין בכל יום איכא דשכיחא טפי ומיהו בקונטרס פי' שם איפכא הני שכיחן קשר של תפילין וברכת חתנים וצילית ואין צריכין ללמוד שמנעוריו בקי בהן וכמו שפירשתי נראה דאדרבה כתב ושחיטה שכיחי טפי מכולהו ועוד מדקדק ר"ת דהך קשירה לאו ממש היא מהא דחשיב בריש פ' בתרא דעירובין (דף לז. ושם) קשר

של

עין משפט נר מצוה

קעז א ב מיי' פ"ג מהל' תפילין הלכה יב סמג עשין כב טוש"ע או"ח סי' לג סעי' ה:

קעח ג מיי' פ"א מהל' פרה אדומה הל' ד:

קעט ד מיי' פ"ג מהל' תפילין הל' יג טוש"ע או"ח סי' כז סעי' ח:

קפ ה ו מיי' שם הלכה יג יד טוש"ע שם סעי' י [ולא] וסי' לג סעיף גב:

ז [סמג עשין כב טור או"ח סימן כה]:

קפא ח מיי' שם פ"ד הל"א טוש"ע שם סי' כו סעי' י:

קפב ט מיי' פ"ד מהל' תפילין הל' ז טוש"ע או"ח סי' כה סעי' ח:

◆

שיטה מקובצת

א] אביי. כתב הרשב"א סי' התשכ"ו איתא בירושל'. [פ"א דמו"ק מגילה] רבי זירא איפסיק ליה בידא דרצועתא פי' שנפסקה ותפרה א] בגידין מהו למיתפריה ושריה הדר ואפסקא הגיינית ושרייה לא מן אולפנה פי' ולא מן הקבלה דלא הו"ל למשרי בשניה דאין זה אלי ואנוהו: ב] אמר ליה פוק: ג] חדתתא. אע"ג דההדר חלים חלים לשון [illegible] שמתחבר וחוזר הקמט למקומו: ד] ואם יש שם [illegible]: ה] מדמני בהו שירים אגרדומין הס"ד: ו] תיבות אורך כו' עד על הקשר ל"יש: ז] דלגבי. ח] פשיטה אצבע וגודל הוא פשיטת אמה ואצבע בכפיפה לפי: ח] רבה. כשהיה מניח תפילין קשר ליה: ט] ותולין. לו על כתפיו כאחוריו: י] גודלן ומשלשלן: יא] תיבות ותולין לפניו ל"יש: יב] ראשו. כעין דלת כדי: יג] דמתהפכין ליה: יד] שכתוב. בהם: טו] כדאמר. בפ"ק דברכות נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו ואין עוזו אלא תפילין וכדאמר לעיל דמשום תפילין של ראש הקב"ה מטיל יראתו על העובדי כוכבים ותיבת יראו נמחק: טז] כדאמרן לעיל: יז] פי' ואידך אמאי לא חשיב הנך דרב יהודה הני שכיחן כתב שחיטה ומילה וצריך ללומדן לפי שתמיד צריך להן ואי בעי למעבד קשר של תפילין דשכיחא טפי מכולהו:

א) נראה הלכות תפילין סימן י"ג איתא שנפסקה הרצועה ותפרה בגידין ונפסק הגיד והתיר לו לחזור ולקשור הגיד איפסיק לה תניינא. ב) נראה דצ"ל דלגבי פשיטות אצבע וגודל קרי ליה פשוט ולגבי פשיטות אמה מאצבע קרי ליה כפיפה לפי.

מסורת הש"ס

א) [ברכות מה. עירובין יד: פסחים נד.], ב) [לקמן לח:], ג) [ע' תוס' סוכה יג. ד"ה וגרדומין], ד) [לקמן מב.], ה) עירובין לג., ו) [ברכות כו. וש"נ], ז) ברכות ו. נז. סוטה יז. חולין פט. [מגילה טז:], ח) [ברכות ז.], ט) פסחים ז: קיט: מגילה כח: סוכה לט. נדה סג., י) שיר שירים. לי"ק, כ) דסוכה הס"ד אח"כ ד"ה מכלל והשאר יש למחוק. לי"ק, ל) לפי גי' רש"ק צ"ל שירי שירים וכו"ש, מ) לבד מי שירים וגרדומין הס"ד. לי"ק, נ) פשיטות אצבע מגודל הוי פשיטות לגבי אמה מאצבע כפיפות לפי כו'. לי"ק, ס) כעין דל"ת. לי"ק, ע) וא"ל. לי"ק, פ) מדאמרינן בברכות ו. ואמרינן לעיל. לי"ק ועי' רש"י בפי', צ) מבפנים שיהא. לי"ק, ק) לכאורה משמע מפירש"י דבתפילין של ראש מיירי דפי' דמר פשיט ושדי כו' מתלית להו לרצועות התלויות כו' אגל כו' עכ"ל. לי"ק, ר) [פ"ח דיומא ה"מ], ש) דמחוי לפשוט. לי"ק, ת) [וע' היטב תוס' עירובין לג. ד"ה ונוייהן ועי' פירש"י שם וכרש"י דהכא], א) [וע' תוס' ברכות ו. ד"ה אלו ומה שליינתי שם בגליון].

◆

תורה אור השלם

1. וראו כל עמי הארץ כי שם יי נקרא עליך ויראו ממך: דברים כח י
2. והסרתי את כפי וראית את אחרי ופני לא יראו: שמות לג כג

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ונוייהן וכו' נוייהן לבר ורמיה לבר:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלו כו' אם צריך לחלוץ תפילין של יד. עיין שבת דף מט ע"א תוס' ד"ה כאלישע:

◆

לעזי רש"י

טרני"ש [טרעצי"ר]. לקלוע (את רצועות התפילין כדי שלא תיגררנה על הארץ).

◆

מוסף רש"י

פוק חזי מה עמא דבר. מה נהגו העם (עירובין יד.). גרדומי. היינו שירים שנשתיירו לאחר שנפסקו (להלן לח.). קשר של תפילין הלל"מ. היינו הוא עשוי כמין דל"ת וכתפילין עשוי כמין שי"ן ורצועה קטנה קבועה בהן וראשה כפוף ודומה ליו"ד הרי שדי ונוייהן. אותו היכר האותיות לבר. לחוץ שלא כלפי התפילין בין הכתפים אלא כנגד מראית העין לפי שנאמר בהן וראו וגו' ותניא ר"א הגדול אומר אלו תפילין של ראש (עירובין צו.). לאו אדעתאי. לא נתתי לבי (ברכות כו:). לא הייתי זוכר ורבותי פירשו לא קבילא לי (שבת צה.). אלו תפילין שבראש. אות הן לכל כי שם ד' נקרא עליך (חולין פט.). עובר לעשייתן. קודם. כמו ויעבר את הכושי, קודמי במיתת אבשלום (פסחים ז:).